

การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษา Creating opportunities, Equality and Educational equity

จิรกร ฐาวีรัตน์¹

Jirakorn Thavirath

¹สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาชลบุรี ระยอง

The Secondary Educational Service Area Office Chonburi Rayong

Corresponding Author e-mail: mygpax@gmail.com

Received: 2024-03-19 Revised: 2024-04-14 Accepted: 2024-04-19

บทคัดย่อ (Abstract)

การสร้างโอกาส ความเสมอภาค และความเท่าเทียมทางการศึกษานั้น ต้องร่วมกันสร้าง และแก้ปัญหาทางการศึกษาที่ต้องประสานความร่วมมือกันทั้งรัฐ เอกชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยรัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐจัดตั้งกองทุน เพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครู สนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้งสามรูปแบบก็ได้ การจัดการศึกษาที่ผสมผสานทั้งสามรูปแบบ ให้มีความยืดหยุ่นทั้งด้านรูปแบบ วิธีการจัดการศึกษา เนื้อหา หลักสูตร ระยะเวลา การวัดและประเมินผลเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เพื่อแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา การจัดการเรียนรู้อัตนศึกษาที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตระหนักถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลายมีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัย ได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคตสามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสารและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัย ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะ ให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ ไม่ว่าจะเป็ผลการศึกษาจากสถานศึกษาเดียวกันหรือไม่ก็ตาม รวมทั้งจากการเรียนรู้อนกระบบ ตามอัธยาศัย การฝึกอาชีพหรือจากประสบการณ์การทำงาน ให้ผู้เรียนมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม เป็นประชากรที่มีคุณภาพในสังคมไทย เพื่อพัฒนาประเทศชาติอย่างมั่นคง และยั่งยืนในอนาคต

คำสำคัญ (Keywords): การสร้างโอกาส; ความเสมอภาค; ความเท่าเทียมทางการศึกษา;

Abstract

Creating opportunities, equality, and educational equity must be collaboratively built and addressed through cooperation among the government, private sector, and local administrative organizations. The government must ensure that all children receive twelve years of quality education, from pre-school to the end of compulsory education, without any fees. The entire education system must focus on developing students to be good, disciplined, proud of their nation, able to excel according to their own aptitudes, and responsible towards their families, communities, society, and the nation. Quality compulsory education should be provided without any fees. The government has established a fund to assist those lacking financial resources, to reduce educational disparities, and to enhance and develop the quality and efficiency of teachers. Support individuals, families, community organizations, private organizations, professional organizations, religious institutions, workplaces, and other social institutions to have the right to provide basic education. Educational institutions may offer education in one or all three forms. The integration of all three forms of education should be flexible in terms of format, teaching methods, content, curriculum, duration, and assessment to meet the needs of learners and specific target groups, in order to address the issue of children dropping out of the education system. The integration of the three educational models should be flexible in terms of format, methods of education management, content, curriculum, duration, and assessment to align with the needs of learners and specific target groups, in order to address the issue of children dropping out of the education system. The learning process that responds to the changes of the 21st century recognizes the diverse multiple intelligences of humans. Its goal is to provide quality education according to standards for learners of all ages, equipping them with the necessary skills for the future world. They should be able to solve problems, adapt, communicate, and work effectively with others, possess discipline, have a habit of continuous lifelong learning, and be citizens who understand their rights and duties, are responsible, and have a public spirit. Allow the transfer of accumulated academic results for learners within the same or different systems, whether from the same educational institution or not, including non-formal learning, self-directed learning, vocational training, or work experience, to provide learners with equal

access to quality education. This aims to create a quality population in Thai society to develop the nation steadily and sustainably in the future.

Keywords: Creating opportunities; Equality; Educational equality

บทนำ (Introduction)

ทรัพยากรมนุษย์เป็นทรัพยากรที่สำคัญในการพัฒนาประเทศ เครื่องมือที่สำคัญที่พัฒนา มนุษย์ให้มีคุณภาพคือการศึกษา ซึ่งในพุทธศตวรรษชาติ พ.ศ. 2561-2580 กำหนดให้มีการพัฒนาเด็ก ตั้งแต่ระดับปฐมวัยให้มีสมรรถนะและลักษณะที่ดี สมวัยทุกด้าน โดยการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ครอบคลุมถึงพหุปัญญาของมนุษย์ที่หลากหลายมี เป้าหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลก อนาคตสามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มี นิสัย ใฝ่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะ (พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561)

“เด็กเยาวชนทุกคนไม่ว่าจะเกิดมายากดีมีจนหรือมีอุปสรรคใดๆ ในชีวิตพึงได้รับโอกาสทาง การศึกษาอย่างเสมอภาคโดยทั่วกัน” การศึกษาเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชนทุกคน สหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนตั้งแต่ พ.ศ. 2491 (ค.ศ. 1948) โดย การศึกษาเป็นหนึ่งในสิทธิขั้นพื้นฐานที่ประชาชนต้องเข้าถึง โดยความก้าวหน้าในการสร้างความ เสมอภาคทางการศึกษาระดับนานาชาติที่สำคัญ ได้แก่ การจัดประชุมระดับโลกเรื่องการศึกษาเพื่อ ปวงชน (World Conference on Education for All) ที่ประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2533 (ค.ศ. 1990) ในการประชุมครั้งนั้นได้มีการมติรับรองปฏิญญาโลกว่าด้วยการศึกษาเพื่อปวงชน และกรอบ การดำเนินงานด้านการศึกษาเพื่อปวงชน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการการเรียนรู้ (WorldDeclaration on Education and the Framework for Action to Meet Basic LearningNeeds) หรือ ‘ปฏิญญาจอมเทียน’ (Jomtien Declaration) เพื่อขจัดความไม่รู้หนังสือ และทำให้ประชาชนเข้าถึงการศึกษาขั้นพื้นฐานให้สำเร็จภายในระยะเวลา 10 ปี (สรุปผลการ ประชุมคณะผู้บริหารระดับสูงด้านการศึกษาเพื่อปวงชนขององค์การยูเนสโก, 2551

<https://www.bic.moe.go.th/images/stories/movement/2009/EFA-Oslo09.pdf>

ทั้งนี้การจัดการศึกษาได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560 มาตรา 54 ว่ารัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปีตั้งแต่ก่อนวัย เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็ก ได้รับการดูแล และพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามวรรค เพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัย โดยส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและ ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตาม ความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต และจัดให้มีการร่วมมือกัน ระหว่างรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน ในการจัดการศึกษาทุกระดับ โดยรัฐมี

หน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าว มีคุณภาพและได้มาตรฐานสากล และยังกำหนดไว้อีกว่ากฎหมายว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติ ซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ และการดำเนินการ และตรวจสอบการดำเนินการ ให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ ตามความถนัดของตนและมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนา หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษา รัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษา ตามความถนัดของตนให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษา และเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูโดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุน (พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561, 2561)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ได้กำหนดไว้ใน หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา ว่าการจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปี ที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และได้กำหนดการศึกษาสำหรับคนพิการว่า ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความสามารถพิเศษ ต้องจัดด้วยรูปแบบที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความสามารถของบุคคลนั้น บิดามารดา หรือ ผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคลที่อยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับจำนวน 9 ปี ให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว โดยให้เด็กซึ่งมีอายุย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจนอายุย่างเข้าปีที่ 16 (ราชกิจจานุเบกษา, 2542)

นอกจากนี้แล้ว พระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ ยังได้กำหนดไว้ว่า ให้คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แล้วแต่กรณี ประกาศรายละเอียดเกี่ยวกับการส่งเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษา และการจัดสรรโอกาสเข้าศึกษาต่อ ระหว่างสถานศึกษาที่อยู่ในเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับโดยให้ปิดประกาศไว้ ณ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและสถานศึกษา รวมทั้งต้องแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ปกครองของเด็กทราบก่อนเด็กเข้าเรียนในสถานศึกษาเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี และได้กำหนดไว้ในมาตรา 12 ว่าให้กระทรวงศึกษาธิการ คณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถานศึกษาจัดการศึกษาเป็นพิเศษสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้หรือมีร่างกายพิการหรือทุพพลภาพหรือเด็กซึ่งไม่สามารถ

พึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาสหรือเด็กที่มีความสามารถพิเศษ ให้ได้รับการศึกษาภาคบังคับด้วยรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสม รวมทั้งการได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อบริการและความช่วยเหลืออื่นใดตามความจำเป็น เพื่อประกันโอกาสและความเสมอภาคในการได้รับการศึกษาภาคบังคับ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

นโยบายการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา

ในปัจจุบันยังคงมีเด็กและเยาวชนที่ยังเข้าไม่ถึงการศึกษา หรือมีความยากลำบากในด้านต่างๆ ทำให้หลุดออกจากระบบการศึกษากลางคัน เป็นที่มาของการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDG Goals) ซึ่งประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติต้องร่วมกันบรรลุให้ได้ภายใน พ.ศ. 2573 (ค.ศ. 2030) โดยประเด็นการปฏิรูปที่ 3 : การปฏิรูปเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา (แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง), 2564) ความสำคัญของปัญหาเด็กและเยาวชนนอกระบบการศึกษาคือเป็นเรื่องที่กระทบต่อการพัฒนาประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต รัฐธรรมนูญมาตรา 54 กำหนดให้รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560, 2560) ขณะเดียวกันแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) ในหมวดหมู่ที่ 9 กำหนดเป้าหมาย “ไทยมีความยากจนข้ามรุ่นลดลง และมีความคุ้มครองทางสังคมที่เพียงพอ เหมาะสม” พร้อมทั้งได้ระบุถึงสถานการณ์การพัฒนาของประเทศที่ผ่านมาว่า คริวเรือนยากจนข้ามรุ่น ส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม การศึกษาต่ำ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาเป็นปัญหาที่อยู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน และแม้ว่าจะมีการพยายามออกนโยบายต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว แต่ก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้อย่างเด็ดขาด โดยนโยบายลดปัญหาในสถานศึกษา และแนวทางการแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มีดังนี้

1. มาตรการลดความเหลื่อมล้ำจากรัฐบาล

การออกนโยบายเพื่อเข้ามาช่วยเหลือดูแลให้เด็ก และเยาวชนมีโอกาสได้รับสิทธิ และเสรีภาพที่จะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เช่น มีนโยบายการกำหนดให้เด็ก และเยาวชนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการสนับสนุนค่าเล่าเรียนให้นักเรียน เป็นต้น อีกทั้งปัจจุบันภาครัฐยังมีการสนับสนุน และดูแลให้โรงเรียนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล สามารถเข้าถึงสื่อการเรียนการสอนได้อย่างเท่าเทียมกับโรงเรียนในพื้นที่เขตเมือง โดยมีการช่วยเหลือในการจัดหาอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ และการติดตั้งสัญญาณอินเทอร์เน็ต สามารถจัดการเรียนรู้ด้วยดิจิทัลและเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ได้อย่างกว้างขวางผ่านระบบออนไลน์

2. สนับสนุนการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง

การสนับสนุนการให้ความรู้แก่ผู้ปกครอง เปรียบเสมือนการช่วยเหลือทางอ้อม เพื่อให้เด็ก และเยาวชนสามารถมีโอกาสที่ดีทางการศึกษาได้ เนื่องจากเมื่อผู้ปกครองมีความรู้ หรือมีโอกาสได้

เรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ รวมไปถึงมีความเข้าใจในความสำคัญของการศึกษา ก็จะช่วยให้ผู้ปกครองตระหนักถึงความสำคัญของการสนับสนุนการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตน

3. ขยายขนาดโรงเรียนให้เหมาะสม

การขยายขนาดโรงเรียน สามารถช่วยให้เด็กนักเรียนจำนวนมากมีโอกาสดำเนินการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกัน ช่วยลดความต่างของผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา เนื่องจากเด็กนักเรียนได้รับการเรียนการสอนภายใต้มาตรฐานเดียวกัน และยังช่วยลดช่องว่างของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาจากคุณภาพของโรงเรียนได้

4. การจัดการองค์ความรู้และยกระดับทักษะที่จำเป็น

เน้นพัฒนาความรู้และสมรรถนะด้าน Digital Literacy สำหรับผู้เรียนที่มีความแตกต่างกันตามระดับและประเภทของการจัดการศึกษา เช่น STEM Coding เป็นต้น การศึกษาเพื่อทักษะอาชีพและการมีงานทำ พัฒนา 3 ทักษะหลัก ได้แก่ โลกทัศน์อาชีพ การเสริมทักษะใหม่ (Up Skill) และการเพิ่มทักษะใหม่ที่จำเป็น (Re-Skills) ให้แก่กลุ่มเป้าหมาย ประกอบด้วย (1) ผู้อยู่ในระบบการศึกษา (การศึกษาขั้นพื้นฐาน และอาชีวศึกษา) (2) ผู้อยู่นอกระบบการศึกษา (3) วัยแรงงาน และ (4) ผู้สูงอายุ เพื่อให้มีทักษะและสมรรถนะสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากเทคโนโลยีดิจิทัลและอาชีพที่เกิดขึ้นใหม่ (Digital Disruption) โดยเน้นเพิ่มบทบาทของการศึกษานอกระบบในการ Re-Skills ด้านอาชีวศึกษากับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ , 2565).

5. ระบบบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาครู ในสาขาวิชาต่าง ๆ เพื่อให้มีมาตรฐานวิชาชีพที่สูงขึ้นการจัดฝึกอบรมพัฒนาทักษะสมรรถนะให้แก่บุคลากร การเพิ่มจำนวนครูต่อเด็กนักเรียนจะทำให้เด็กนักเรียนได้รับการดูแลเอาใจใส่อย่างทั่วถึงมากยิ่งขึ้น ช่วยลดปัญหาเด็กนักเรียนที่ถูกละเลยข้างหลัง และช่วยส่งเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเช่นกัน

6. การจัดสรรกองทุนเพื่อการศึกษา

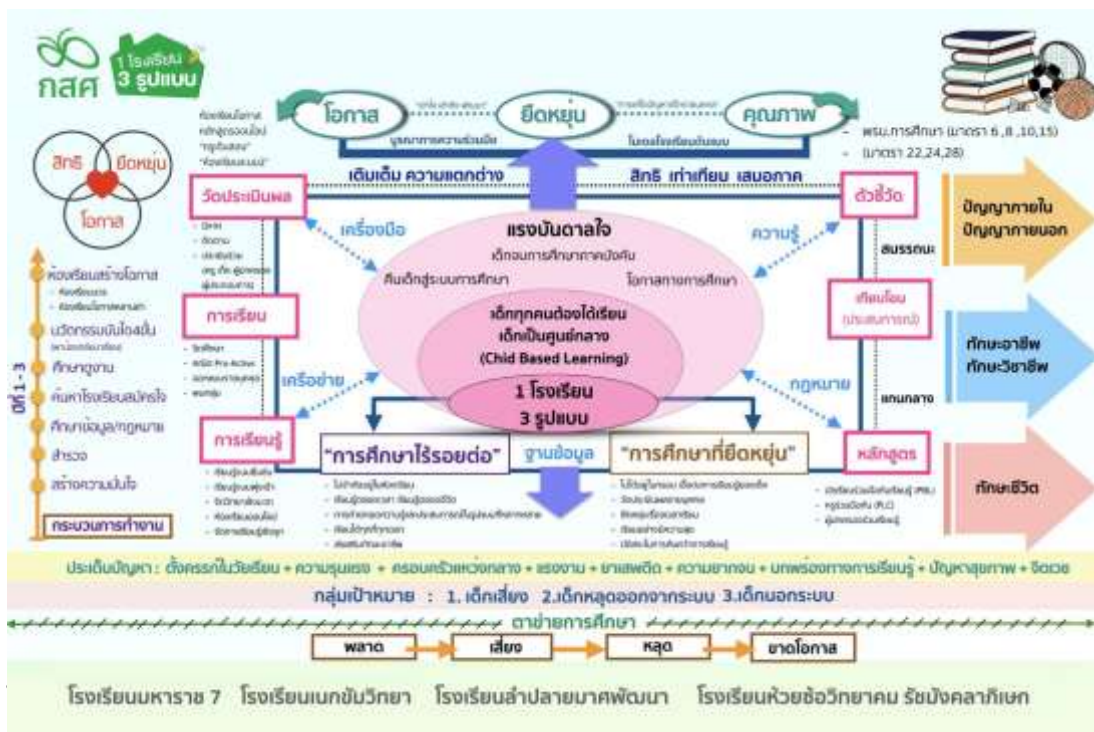
เนื่องจากปัญหาใหญ่ที่ก่อให้เกิดเป็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา มาจากปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ

แนวทางการจัดการศึกษายืดหยุ่นตอบโจทย์ชีวิต

1. การจัดการศึกษา 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาหลายรูปแบบได้ตามกฎหมาย เป็นการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นด้วย 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 15 ได้เปิดโอกาสให้สถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้ 3 รูปแบบ 1) การจัดการศึกษาในระบบ เหมือนหลักสูตรทั่วไปตามโรงเรียน 2) การศึกษานอกระบบ สอดคล้องกับสภาพปัญหาความต้องการของผู้เรียนแต่ละกลุ่ม 3) การศึกษาตามอัธยาศัยเรียนรู้ตามศักยภาพและความสนใจ เป็นรูปแบบโดย

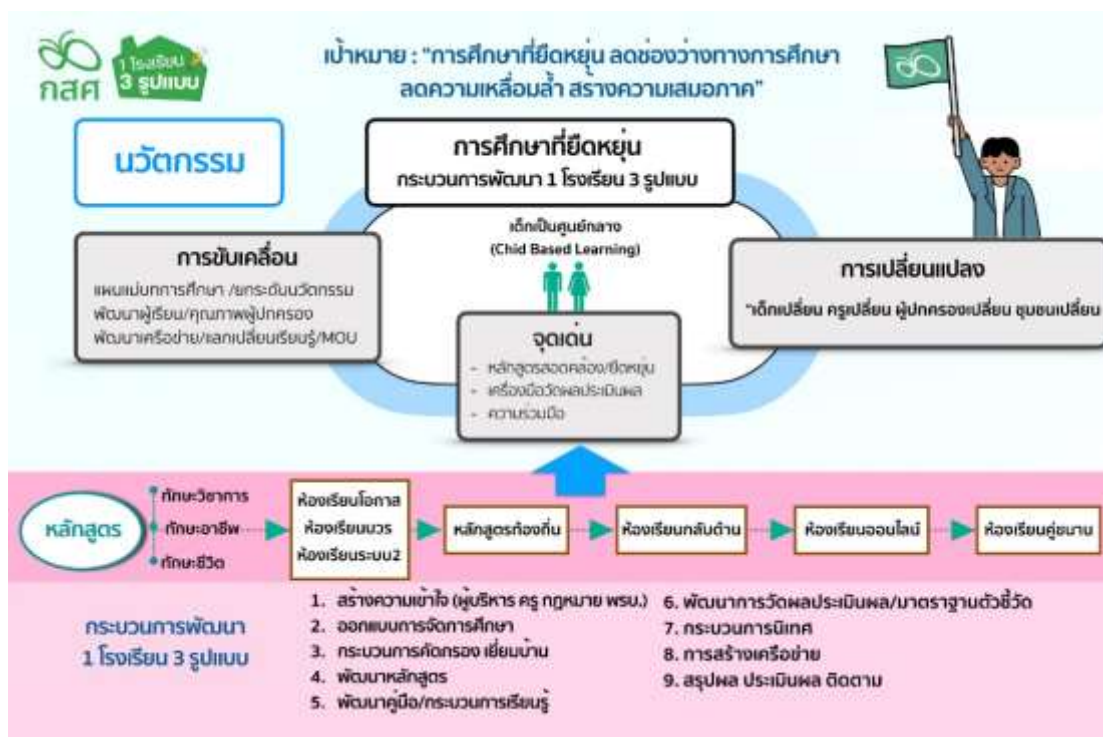
หลักการ แต่ใจความสำคัญของ 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ คือการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่นโดยยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน ที่สำคัญมีกฎหมายหลายฉบับรับรองรับความถูกต้อง โดยที่สถานศึกษาอาจจัดการศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งหรือทั้ง 3 รูปแบบเลยก็ได้ โดยให้มีการเทียบโอนผลการเรียนที่ผู้เรียนสะสมไว้ในระหว่างรูปแบบเดียวกันหรือต่างรูปแบบได้ เอื้อให้ทุกภาคส่วนในสังคมบูรณาการจัดการศึกษาร่วมกันสร้าง “ตาข่ายการศึกษา” เพื่ออำนวยความสะดวกการเรียนรู้ให้ผู้เรียนรทุกกลุ่มสังคมย่อมไม่มีเด็กนอกระบบ เด็กตกหล่น “Zero Dropout Thailand” (กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2566) เพื่อแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบการศึกษา เพราะเป้าหมายของการแก้ปัญหาเด็กหลุดออกจากระบบการศึกษา ไม่ได้หมายถึงการนำเด็กทุกคนกลับเข้าสู่ห้องเรียนเพียงเท่านั้น แต่คือการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น สอดรับกับทุกเงื่อนไขชีวิต และสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลง

การขับเคลื่อนการจัดการศึกษาที่ยืดหยุ่น 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ

- ขั้นที่ 1 พัฒนาผู้บริหาร ครูและบุคลากร
- ขั้นที่ 2 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศ
- ขั้นที่ 3 จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่ยืดหยุ่น
- ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย

ขั้นที่ 5 นิเทศ ติดตามและร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ด้วยชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (PLC)

ที่มา : กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (2566)

2. การจัดการศึกษาในรูปแบบ “ศูนย์การเรียนรู้”

ศูนย์การเรียนรู้ (Learning Center) รูปแบบที่เปิดกว้างของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสถานที่เรียนที่องค์กรชุมชนหรือองค์กรเอกชน จัดตั้งขึ้นเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่แสวงหากำไร เพื่อให้องค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนซึ่งมีความประสงค์และมีความพร้อมเข้ามาช่วยเหลือรัฐในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในรูปแบบการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย โดยรัฐจะส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาอันจะทำให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเท่าเทียมกับการศึกษาในรูปแบบอื่น (กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียนรู้, 2545)

ด้วยเหตุผลความจำเป็น และสภาพปัญหาที่หลากหลายทำให้เด็กและเยาวชน จำนวนเป็นล้านคน ต้องหลุดจากระบบการศึกษา หนึ่งในทางออกสำคัญของปัญหานี้ คือ การศึกษายืดหยุ่นตอบโจทย์ชีวิต กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) จึงริเริ่ม Mobile School เข้าเรียนไม่ได้ ให้โรงเรียนไปหา การศึกษายืดหยุ่นตอบโจทย์ชีวิต โครงการเชิงรุกที่จะพา “การเรียนรู้” “วุฒิการศึกษา” ไปให้ถึงเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษาในพื้นที่ทั่วประเทศโดยความร่วมมือ

ของ กสศ. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและเครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โดยสถาบันทางสังคม ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542

เพราะเข้าใจ เด็ก และเยาวชนแต่ละคน ความแตกต่างกันทางด้านสภาพปัญหาข้อจำกัดในชีวิต ความพร้อมในการเรียน ความถนัด ความสนใจ สภาพแวดล้อมในวิถีชีวิต ครอบครัว หรือชุมชน การจัดการการศึกษา จึงต้องมีความยืดหยุ่น สามารถตอบสนองความแตกต่างหลากหลายของเด็กและเยาวชนได้

เพราะเชื่อมั่น เด็กและเยาวชนทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้และพัฒนาตนเองไปสู่คุณค่าความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ การศึกษาต้องเป็นทางออกของชีวิตและนำชีวิตของเด็กเป็นที่ตั้ง สามารถตอบสนองความหลากหลายของผู้เรียน ช่วยให้ค้นพบตัวเอง เป็นผู้รักการเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต เชื่อมโยงกับวิชาการ ชีวิตกับอาชีพเป็นเรื่องเดียวกันจนประสบความสำเร็จได้เต็มศักยภาพ

เครือข่ายศูนย์การเรียนรู้โดยสถาบันทางสังคม ตามมาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นหน่วยผู้จัดการการศึกษา และภาคส่วนต่าง ๆ มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เช่น สถานประกอบการ ภาคธุรกิจเอกชน ผู้ประกอบการรุ่นใหม่ชุมชน รวมถึงนักวิชาชีพสาขาต่างๆ การจัดเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งรูปแบบ Online และ Onsite มีครูพี่เลี้ยง ทำหน้าที่เป็น Learning Designer ช่วยแนะแนว ให้คำปรึกษา และร่วมออกแบบแผนการศึกษา เส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ที่มีความพร้อม ความถนัดความสนใจที่แตกต่างกันเป็นรายคน ทำงานเชื่อมประสานร่วมกับผู้จัดการรายกรณีหรือ Case Manager ของเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา ซึ่งอยู่ในพื้นที่ก้นบึ้ง ๆ การจัดเรียนรู้แบบบูรณาการทั้งรูปแบบ Online และ Onsite มีครูพี่เลี้ยง ทำหน้าที่เป็น Learning Designer ช่วยแนะแนว ให้คำปรึกษา และร่วมออกแบบแผนการศึกษา เส้นทางการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ที่มีความพร้อม ความถนัดความสนใจที่แตกต่างกันเป็นรายคน ทำงานเชื่อมประสานร่วมกับผู้จัดการรายกรณีหรือ Case Manager ของเด็กและเยาวชนที่หลุดจากระบบการศึกษา ซึ่งอยู่ในพื้นที่ก้นบึ้ง ๆ การศึกษาช่วงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกเวลาในชีวิตประจำวัน โดยศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ทั้งจากบุคคล ครอบครัว ชุมชน สังคม ประสบการณ์ การทำงานสภาพแวดล้อม สื่อต่าง ๆ ตลอดจนสถานการณ์และกิจกรรมในทุกรูปแบบที่แวดล้อมชีวิต

แนวทางการป้องกัน เฝ้าระวังเด็กออกกลางคัน และดูแลช่วยเหลือเด็กออกกลางคัน
ที่กลับเข้าระบบการศึกษา

บทบาทของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดกุดกลางทางการศึกษา ดังนี้

1) กำหนดนโยบายการดำเนินงานไม่ให้เกิดกุดกลางที่สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถปฏิบัติได้จริงสอดคล้องกับสภาพปัญหาเด็กตกหล่นของชุมชน และบริบทในพื้นที่

2) กำหนดนโยบายการรับนักเรียนเชิงรุก โดยการค้นหาเด็กตาม ทร.14 และเด็กที่ไม่มีชื่อแต่มีตัวในพื้นที่บริการ แล้วลงเยี่ยมบ้านเพื่อแจ้งการนำเด็กเข้าเรียนเมื่อเด็กอายุถึง โดยความร่วมมือของเครือข่ายทุกหน่วยงาน

3) จัดตั้งศูนย์ประสานงานการป้องกันเด็กตกหล่นและแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อประสานงานและรับผิดชอบการดำเนินงานป้องกันเด็กตกหล่น

4) สำรวจและจัดทำข้อมูลสารสนเทศประชากรวัยเรียนในเขตพื้นที่บริการให้สามารถเชื่อมโยงข้อมูลทั้งระบบ

5) สำรวจ นำเข้าและจัดทำข้อมูลสารสนเทศเด็กตกหล่นในเขตพื้นที่บริการให้สะดวกและสามารถเชื่อมโยงข้อมูลทั้งระบบ

6) จัดทำคู่มือการดำเนินงานหรือแนวปฏิบัติการป้องกันเด็กตกหล่น และประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจและความตระหนักในการป้องกันเด็กตกหล่น แก่หน่วยงานและบุคคลที่เกี่ยวข้อง

7) สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับหน่วยงานและบุคคลในพื้นที่ให้ครบถ้วนครอบคลุม

8) ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับติดตามการดำเนินงานป้องกันเด็กตกหล่น รวมทั้งการค้นหาเด็กตกหล่นของสถานศึกษาในสังกัดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

9) เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการรับนักเรียน และระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของสถานศึกษาในสังกัดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

10) ส่งเสริมสนับสนุนระบบการแนะแนวการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด รวมทั้งการพัฒนาครูแนะแนวให้มีสมรรถนะในการแนะแนวการศึกษาต่อ ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและครอบครัว และการดำเนินงานการส่งต่อนักเรียน การติดตาม ช่วยเหลือ

11) เสริมสร้างระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม สรุปลผลการดำเนินงาน และการรายงานการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย สามารถแก้ปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน

บทบาทสถานศึกษา

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กตกหล่นทางการศึกษา ดังนี้

1) ดำเนินงานเชิงรุกเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กตกหล่น ที่สอดคล้องกับนโยบายของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการค้นหาเด็กตาม ทร.14 และเด็กที่ไม่มีชื่อแต่มีตัวในพื้นที่บริการ ลงเยี่ยมบ้าน และติดตามประชากรวัยเรียน เพื่อแจ้งการนำเด็กเข้าเรียนเมื่อเด็กอายุถึงเกณฑ์ โดยการประสานงานเครือข่ายความร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2) สร้างเครือข่ายความร่วมมือและแต่งตั้งคณะทำงานจากบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อประสานข้อมูลเด็กตาม ทร.14 และเด็กตกหล่น รวมทั้งเด็กที่ไม่มีชื่อแต่มีตัวในพื้นที่บริการ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขหมู่บ้าน โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล สถานีตำรวจ และทีมสหวิชาชีพเป็นต้น

3) ประกาศแจ้งรายชื่อผู้มีสิทธิ์เข้าศึกษา แจ้งเตือนผู้ปกครองล่วงหน้าในการส่งเด็กที่มีอายุอย่างเข้าปีที่ 7 เข้าเรียนก่อน 1 ปีการศึกษา ติดตามการเข้าเรียน และการส่งต่อนักเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับ ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 กำหนด

4) สร้างความตระหนักให้ผู้ปกครอง ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญของการศึกษา การสนับสนุน และช่วยเหลือผู้เรียนให้ได้รับการศึกษาอย่างมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพของผู้เรียนรายบุคคล

5) สร้างความเข้าใจ บังคับใช้และปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 โดยการประสานงานหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

6) สํารวจ รวบรวม และจัดทำข้อมูลสารสนเทศประชากรวัยเรียนตาม ทร.14 และเด็กตกหล่น รวมทั้งเด็กที่ไม่มีชื่อแต่มีตัวในพื้นที่บริการ และนำเข้าในระบบข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานต้นสังกัด

7) เสริมสร้างความเข้มแข็งของระบบการรับนักเรียนและระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการทำงานเชิงรุกประสานบุคคล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อป้องกันเด็กไม่ให้เด็กตกหล่นทางการศึกษา

8) ส่งเสริมระบบการแนะแนวการศึกษาและการส่งต่อผู้เรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของผู้เรียนรายบุคคลโดยการประสานบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

9) ดูแลช่วยเหลือแก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ เต็มตามศักยภาพรายบุคคล โดยการประสานบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

10) เสริมสร้างระบบการนิเทศ กำกับ ติดตาม สรุปผลการดำเนินงานและการรายงานการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย สามารถแก้ปัญหา ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานอย่างจริงจังชัดเจนและต่อเนื่อง

บทบาทครอบครัว ผู้ปกครอง

ครอบครัว หรือผู้ปกครองของประชากรวัยเรียน ที่ต้องเข้ารับการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการดำเนินงานเพื่อป้องกันไม่ให้เด็กตกหล่นทางการศึกษา ดังนี้

1) ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาของบุตรหลานที่อยู่ในความดูแล และประชากรวัยเรียนที่ต้องเข้ารับการศึกษา รวมถึงการแนะนำสร้างความเข้าใจกับบุคคลและชุมชนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษา

2) ศึกษาทำความเข้าใจและปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545 รวมถึงการแนะนำสร้างความเข้าใจกับบุคคลและชุมชนในการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ

3) ร่วมมือกับบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาให้การสนับสนุนและดูแลช่วยเหลือ แก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพรายบุคคล

4) แจ้งข้อมูลเมื่อพบเด็กตกหล่น หรือเด็กที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม ผ่านช่องทางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว

แนวทางเครือข่ายความร่วมมือ

เครือข่ายความร่วมมือ ประกอบด้วยบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มีบทบาทที่สำคัญในการป้องกันไม่ให้เกิดตกหล่นทางการศึกษา ดังนี้

1) ตระหนักถึงปัญหาและสาเหตุของเด็กตกหล่นทางการศึกษา รวมทั้งการให้ความสำคัญกับการศึกษาและการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545

2) ส่งเสริม สนับสนุนการค้นหาเด็กตกหล่นหรือเด็กที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษา

3) แจ้งข้อมูลเมื่อพบเด็กตกหล่นหรือเด็กที่อยู่ในวัยเรียนแต่ไม่ได้รับการศึกษาที่เหมาะสม ผ่านช่องทางและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยเร็ว

4) สนับสนุนและดูแลช่วยเหลือ แก้ปัญหาให้ผู้เรียนสามารถศึกษาจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพเต็มตามศักยภาพรายบุคคล

5) ส่งเสริม สนับสนุน เพื่อประชาสัมพันธ์สร้างความตระหนัก รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ภายในชุมชนเกี่ยวกับความสำคัญของการศึกษา การพาบุตรหลานเข้าเรียนเมื่อมีอายุถึงเกณฑ์และการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษาภาคบังคับ พ.ศ. 2545

บทสรุป (Conclusion)

การสร้างโอกาสความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางการศึกษานั้น ต้องร่วมกันสร้าง และแก้ปัญหาทางการศึกษาที่ต้องประสานความร่วมมือกันทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน โดยการสร้างความตระหนักรู้ให้เห็นถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา และเข้าใจถึงปัญหาได้ดียิ่งขึ้น สามารถสร้างความตระหนักรู้ อาจทำได้โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ เช่น โซเชียลมีเดีย ที่เข้าถึงผู้คนได้อย่างหลากหลาย ง่ายตาย และรวดเร็ว หรืออาจเป็นการประชาสัมพันธ์ผ่านโครงการ หรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่น่าเชื่อถือ และมีส่วนเกี่ยวข้อง ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ถูกสื่อสารไปถึงประชาชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้ผู้คนในสังคมไทยมีความและได้เรียนรู้ถึงปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา

และแนวทางการแก้ไขปัญหา ซึ่งการสร้างความตระหนักรู้จะช่วยทำให้มีการส่งเสริม เรียกร้อง และสนับสนุนให้ภาครัฐหรือทุก ๆ ภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เข้ามาดูแลปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา เพื่อช่วยบรรเทาปัญหาให้ลดลง จนหมดสิ้นไปจากสังคมไทย รวมถึงการสนับสนุนให้กับองค์กร หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เราอยากมีส่วนร่วมในการสนับสนุน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา อาจทำได้ผ่านการสนับสนุนเป็นทุนทรัพย์ หรือการบริจาคอุปกรณ์การเรียนที่จำเป็นต่อการศึกษา ผ่านทางสถานศึกษาโดยตรง หรือผ่านทางโครงการของหน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และความไม่เท่าเทียมกันทางการศึกษาถูกทำให้บรรเทาลงไป เพื่อช่วยส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนไทยมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพที่ดีที่สุดอย่างเท่าเทียมกัน ตลอดจนจนสามารถเติบโต และพัฒนาไปเป็นประชากรที่มีคุณภาพในสังคมไทย เพื่อพัฒนาประเทศชาติอย่างมั่นคง และยั่งยืนในอนาคต (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2565)

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง นโยบายการจัดการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการปีงบประมาณ พ.ศ. 2564-2565.
- กฎกระทรวงว่าด้วยสิทธิขององค์กรชุมชนและองค์กรเอกชนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในศูนย์การเรียน พ.ศ. 2545. (2545). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 129 ตอนที่ 101 ก. หน้า 1.
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). ก้าวไปด้วยกัน...สู่ความเสมอภาคทางการศึกษา. สืบค้น 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.eef.or.th/publication-edquity-movement-0624>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). สพฐ. สร้างความเชื่อมั่น “โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาหลายรูปแบบได้ตามกฎหมาย” พร้อมสนับสนุนขยายผล เพื่อแก้ปัญหาเด็กหลุดจากระบบ. สืบค้น 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.facebook.com/EEFthailand>
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). 1 โรงเรียน 3 รูปแบบ. สืบค้น 20 ธันวาคม 2566, จาก www.facebook.com/photo/?fbid=848852560609070&set=pcb.848854303942229
- กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา. (2566). Mobile School เข้าเรียนไม่ได้ ให้โรงเรียนไปหา. สืบค้น 20 ธันวาคม 2566, จาก <https://www.eef.or.th/publication-423241>
- แผนปฏิรูปประเทศด้านการศึกษา (ฉบับปรับปรุง). (2564). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 138 ตอนพิเศษ 44 ง. หน้า 293.
- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). (2565). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 139 ตอนพิเศษ 258 ง. หน้า 97.
- พระราชบัญญัติกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา พ.ศ. 2561. (2561). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 135 ตอนที่ 33 ก. หน้า 1.
- พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (2542). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 116 ตอนที่ 74 ก. หน้า 1.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก.
หน้า 14.

สรุปผลการประชุมคณะผู้บริหารระดับสูงด้านการศึกษาเพื่อปวงชนขององค์การยูเนสโก (High Level Group Meeting on Education for All). ณ กรุงออสโล ประเทศนอร์เวย์ วันที่ 16-18 ธันวาคม 2551 สืบค้นจาก <https://www.bic.moe.go.th/images/stories/movement/2009/EFA-Oslo09.pdf>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). แนวทางการดำเนินงานป้องกัน ฝ้าระวัง ติดตาม และช่วยเหลือเด็กตกหล่นและออกกลางคัน ตามโครงการ “พาน้องกลับมาเรียน”.
สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). ประกาศ เรื่อง นโยบาย และจุดเน้นของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ปีงบประมาณ พ.ศ. 2566.